

Ma'ma Rachel

— slummens turboengel

MA'MA, MA'MA, du er tilbake. En spinkel kvinne løper mot Rachel Trovi og tar begge hendene hennes i sine. Hun plukker opp førstehjelpskofferten, og går mot en diger forfallen mursteinsbygning. De to kvinnene forsvinner inn i et stummende mørke.

I løpet av tre år har Rachel Trovi bygget opp et barnehjem for gatebarn. To ganger i uka farer hun rundt blant de aller fattigste i Manilas store slum. Den tidligere sykepleieren steller sår og deler ut mat til underernærte unger. Hun er kjent som Ma'Ma Rachel — gatens engel.

Ruin-boer

Ruinen ved motorveien i Manila er første stopp på Rachel Trovis hektiske rute denne torsdagen. Det tar litt tid før øynene venner seg til mørket i første etasje. Langs de høye, fuktige veggene er det festet skur — inntil hverandre og oppå hverandre. Hver familie har en til to kvadratmeter å bo på. Ferden går videre opp en trang, spøkelsesaktig trapp. I øverste etasje er det ikke noe tak. Skurene klatter oppover murveggene. Sementgulvet er oversvømmet av stillestående, lunkent regnvann. Her leker et ti-talls unger. De stimler sammen rundt Ma'Ma, og viser fram bakteriedryppende sår. Det er gjevt å få plasterlapp, selv om plasteret ikke sitter lenger enn til kvelden.

Det bor 36 familier i bygningen, får vi vite av Daisy Frago (38). Hun har bodd her i 12 år. Som de fleste slumbeorne kom hun og mannen fra provinsen i håp om å få en jobb. Nå overlever de på å selge suvenirer i turist-distriktet. Daisy klager ikke på forholdene, men politikerne har hun ingen tro på.

— De viser seg bare her når det er valg. Da lover de en masse ting, men vi ser aldri noe til det. Nå har regjeringen sagt at vi må ut herfra. Men vi har jo ikke noe sted å dra. Vi vil bli her.

Intet lovet land

Da Corazon Aquino ble valgt til president på Filippinene, lovet hun å bedre forholdene for de utallige fattige i Manilas slum. Det har regjeringen ikke klart. Den satte i gang byggeprosjekter som står uferdige den dag i dag. En av søppelfyllingene i byen er døpt «The Promised Land» (Det lovede land) på folkemunne. Her

FILIPPINENE: NORSKE RACHEL TROVI (64) er tilbake på Filippinene, etter et sommeropphold i Norge. Det er her, i hovedstaden Manila, hun har funnet sitt kall.

● På Filippinene: LINDE BORGEN

skulle Aquino rydde opp. Men småbarna roter fortsatt rundt i søpla.

Slumbefolkningen er fullstendig avhengig av private veldeighetsorganisasjoner og enkeltpersoner. Veldedigheten varierer fra privatbilister som deler ut kjeks til gatebarn i veikryssene, til ildsjeler som vier livet sitt til det, slik som Rachel Trovi.

I svartmønstret filippinsk kjole og hvite helsesandaler nærmest løper hun gjennom gatene. Kjerner på en panne her, deler ut medisiner der. Hun hopper på en jeepney, det billigste transportmiddelet på Filippinene, raser ut og fortsetter i nye slumområder. Hun lover bort klær og møbler — bare hun får åpnet containeren hun har fått sendt fra Norge. Etter byrunden kaster kjærlighetshungrede barn på «Ma'Ma Children Center» seg om halsen på henne. Når de har fått kos, bærer det opp til malekosten i andre etasje. Der innleder hun fødehjelp. Pengene har hun samlet inn i Norge i sommer. — Hun er vanskelig å holde følge med, ja, smiler Margun Warem. Hun har blitt med Rachel til Filippinene for å undervise ungene på barnehjemmet i tre måneder.

Smokey Mountains

Rachel Trovi er baptist. — Jeg kom til Filippinene på en misjon. Det var her jeg skulle være, sier hun.

Men veien var lang. Etter at hun ble enke for 12 år siden, gikk hun inn i en livskrise. — Det gikk seks år før jeg våknet, og så meg rundt. Jeg fant ut at jeg hadde mye å være takknemlig for. Jeg søkte Gud, for å finne meningen med resten av livet, forteller hun.

En video fra søppelfjellet «Smokey Mountains» i Manila gjorde utslaget.

— Det var bare noe som sa meg at dit skal du dra. Jeg tok med 10.000 kroner i oppsparte midler, og jobbet med ungene på Smokey Mountains i tre måneder. Da jeg dro tilbake til Norge, visste jeg at det ikke var siste gang.

— Den norske stat har glemt de norske sjøfolkene, mener Folke Spjut, innehaver av Niagara Club i Manila. Her er han omkranset av John Bakke (t. v.) og Tønnes. (Foto: Linde Borgen)

Akterutseilt på Filippinene

MANILA: Nattemørket kler Niagara Club i Manila. Den gule og blå fasaden er omgitt av fuknlende lypærer. Det ligger dans og diskorytmer i luften. Men når den tunge tredøra går opp, er det til en akterutseilt verden.

UNDER SKILTET som annonserer «Norwegian Fishballs», henger et par slitne sjøfolk over en bardisk som lukter eldgammel svette.

— Det ble slutt på jobbene i -87. Da kom de med NIS-flagget, sier den norske sjømannen John Bakke. Før NIS var Niagara Club et livlig samlingssted for skandinaviske sjøfolk og turister. Den svenske innehaveren Folke Spjut var kjent som sjøfolkernes velgjører. Nå er det bare noen få sjøfolk igjen. I likhet med Niagara Club har de sett bedre dager.

Før og etter NIS

— Det var minst 150 norske sjøfolk stasjonert på Filippinene på 70-tallet og begynnelsen av 80-tallet. Da var det stor linjefart her, sier John Bakke.

Selv ble han sagt opp i -87. I likhet med andre norske sjøfolk hadde han etablert seg med filippinsk familie. Men det var så godt som umulig å få nytt arbeid. Direktoratet for sjømenn tilbød økonomisk hjelp til hjemreise. De fleste slo til, også Bakke. I Norge gikk sjøfolkene på arbeidsmarkedskurs. Ifølge Sjøfartsdirektoratet har sysselsettingsprosenten vært høy. John Bakke var en av dem som fikk jobb på land. Men etter to år ble han permittert. Så ble han skilt, hoppet på en båt og dro tilbake til Filippinene. Nå bor han hos Folke Spjut. Han har søkt hyre på en dansk båt.

— Er det ikke bedre å være arbeidsledig hjemme i Norge?

— Hvis du regner de årene jeg har hatt adresse her, og de årene jeg har vært til sjøs, så har jeg vært bosatt lenger her enn i Norge. Det er her jeg har de beste vennene mine, sier Bakke. — Men dersom jeg ikke får jobb i det rederiet jeg søker i, kan det hende jeg drar tilbake, tilføyer han.

Dyrt å dø

— Se på han der. Han er en av dem som drikker seg i hjel på den norske stats regning, sier Folke Spjut.

I et hjørne av baren sitter «Alf». Han er i begynnelsen av 40-årene og uførepensjonist. Han har oppfattet hva Spjut sa. — Jeg behøver ikke å drikke meg i hjel, sier han. Han er mest opptatt av at broren allerede har gjort det.

— Han døde for tre måneder siden. Det er dyrt å dø her. Jeg måtte låne 50.000 peso (ca 12.500 norske kroner) for å få begravd ham. Hadde han dødd i

Norge, ville alt blitt dekket.

Ifølge Sjøfartsdirektoratet kunne dette skje, fordi medlemskapet i Folketrygden opphører, når man flytter fra Norge. Da må man betale en egenandel for frivillig medlemskap, og det hadde ikke broren gjort. «Alf» er selv uførepensjonert på grunn av en revmatisk lidelse. Han har vært på atfering hjemme i Norge. Men jobb kunne ingen skaffe ham. — Når ingen vil ha deg i arbeid, hva gjør du da? Jeg misunner alle friske mennesker, sier han og tømmer glasset.

Glemt

— Den norske regjeringen har glemt sjøfolkene i utlandet, mener Folke Spjut. Han er gammel sjømann og arg på deres vegne.

Skulle en av dem få lyst til å dra tilbake til Norge, er det ikke lett. De får ingenting igjen, dersom de selger unna verdier på Filippinene. I Norge står de på bar bakke, og vil få problemer med å ta opp lån. Sjøfartsdirektoratet er klar over problemet.

— Sjøfolk som er bosatt i utlandet, har betalt folketrygdavgift og skatt i likhet med sjøfolk hjemme i Norge. Men de får ikke igjen noen av godene, som barnetrygd og skolegang. Dessuten må de betale særavgifter, for eksempel egenandel på medisiner, sier Jan Frydenlund i Sjøfartsdirektoratet.

En periode fikk sjøfolk rimelige etableringslån via Sjøfartsdirektoratet, når de vendte hjem til Norge. Frydenlund ønsker denne ordningen tilbake, slik at flere får muligheten.

Men enkelte sjøfolk foretrekker å bli på Filippinene, fordi pensjonen rekker til mye mer enn i Norge. Noen drikker den opp, andre trekker seg tilbake til villae i forstedene. Her lever de et ganske rolig familieliv. Kjeder de seg for mye, tar de turen innom Niagara Club.

Vil tilbake

Den tredje nordmannen i Niagara Club denne kvelden heter Tønnes, og vil holde etternavnet for seg selv. Han er også arbeidsledig. Han har bodd på Filippinene i 11 år, og har familie og barn her.

— Det er ingen jobber å få her. Når dattera blir gammel nok til å begynne på skolen, flytter vi til Norge. Jeg får heller ta belastningen...

— *Hvilken?*

— Ja, du veit. Norske menn med filippinske koner...

Daisy Frago har bodd i et skur inne i en stor ruin i 12 år. Barna Miko og Jane leker på et rått og oversvømmet betonggulv. (Foto: Linde Borgen)

Rachel Trovi med et knippe av de 14 barna som bor på Ma'Ma Children Center for tiden. Noen har foreldre som besøker dem av og til, andre er foreldreløse. (Foto: Linde Borgen)

Katastrofelandet

SÅ LENGE HUSET står, blir Melissa der hun er. Frykten ville likevel blitt med på flyttelasset. For vulkanutbrudd, jordskjelv, tyfoner og flom truer andre steder i øyriket Filippinene.

Melissa har bodd i et katastrofe-område siden juni i år. Da våknet vulkanen Mount Pinatubo til live igjen. Nå har en ny katastrofe krevd all oppmerksomhet. I begynnelsen av november utslettet flommen nesten en hel by lenger sør i landet. Regjeringen må konsentrere seg om dette hjelpearbeidet. Imens rammer håpløsheten Melissas hjemby.

Urolig jord

Filippinene er et katastrofeland. Det er under to år siden det siste jordskjelvet. Det er over 37 vulkaner i landet, og før utbruddet i Mount Pinatubo, var 17 av dem klassifisert som aktive. Hvert år trues kysten av tropiske stormer (tyfoner) og flom.

Men trusselen fra Mount Pinatubo er den mest ødeleggende på mange år. Ingen forutså at følgene av vulkanutbruddet skulle bli så store. De siste månedene har regn og stormbyger ført 700 millioner kubikkmeter flytende «lahar» ned fra vulkanen. Gjormefloden har revet med seg åtte broer og ødelagt 100.000 hjem. Den har lagt seg som et tykt grått teppe over 87.000 hektar dyrkbar mark i tre provinser. Mer enn 102.000 mennesker har blitt evakuert til flyktningeleire og bortimot 700.000 har mistet livsgrunnlaget.

Men ufattelige mengder aske og lavamasse ligger fortsatt på lur. Bare ti prosent er skylt ned fra fjellet. Det vil ta minst fem regnesonger før resten kommer.

FILIPPINENE: — Jeg er redd. Hver natt holder vi vakt og ber om at laharen ikke skal komme hit. Melissa de Leon (19) lever i frykt for «lahar» — en flod av aske og gjørme.

mener filippinske vulkanologer.

Døgnvakt

Melissa og familien hennes bor i Angeles, byen som ligger nærmest Mount Pinatubo. Vulkanen er innhyllet i evigmørk tåke. Av og til kan man se nye askeskyer virvle opp og blande seg med regnet. Hver natt er soldatene på vakt. Foreldrene til Melissa sover på skift. Alle lytter. Gjormefloden kan komme listende på silketøfler, eller den kan komme som tordenskrall. Overalt i byen ligger det askesand i hauger. Enda nærmere vulkanen ligger den forlatte amerikanske Clark-flybasen, halvt neagravd. Arbeidsløse filippinere får 10-15 kroner dagen for å fylle sanden i sekker. Sekkene blir brukt til demninger — eller de blir solgt til sementfabrikker i Manila.

Hjelp på avveie

I den lille byen Porac forsøker bondekona Stella Vengco å selge sand på en annen måte. «Mount Pinatubo Souvenir for Sale» står det på et håndmalt skilt utenfor huset hennes. Taket på huset er borte. Avlingen er borte. Hun forsøker å selge skulpturer til turister. Men det er få som kommer hit. Broen som krytter Porac sammen er forsvunnet. Dypt nede i elveleiet står bier i kø, nedgravd i gjørme. Stella bor på den rette siden. Opprydningsarbeidet har kommet langt. På den andre siden kan man fiske i gjørmene i første etasje. Dersom man er så heldig å bo i to etasjer.

Hittil har Stella og familien overlevd på avlingen fra i fjor. Hun påstår at de ikke får noen økonomisk hjelp. Men det er bedre å være hjemme enn å være i evakueringsleir, mener hun.

— Først ble vi sendt til en evakueringsleir. Men vi dro hjem etter noen dager. Vi bodde i telt og fikk nesten ikke noe mat. Den forsvinner på veien, sier hun.

— På grunn av korrupsjon?

— Ja, svarer hun og naboene i kor. — Gi direkte hjelp. Gå fra hus til hus med mat og medisiner i stedet, ber Stella.

Stammefolk dør

Et helt folk er truet av utslettelse etter vulkanutbruddet. Aetastammen bodde i huler på Mount Pinatubo. De som ikke døde under vulkanutbruddet ble evakuert til teltleire i lavlandet. Disse små, negroide innfødte er sårbare overfor sivilisasjons-sykdommer. Det har brutt ut epidemier i enkelte leire, og barna blir hardest rammet. 90 prosent av de 737 som offisielt har dodd på grunn av vulkanutbruddet, var aetaer. Aetaene mistrives i teltleirene. Men de må bli der på ubestemt tid. De har avfunnet seg med at fjelguden Apo Mallari har hevet seg på menneskene, og at de aldri kan vende tilbake til Mount Pinatubo.

Melissa er ennå blant de heidige. Men hun vet at livet aldri blir det samme igjen.

— Vi er alle triste. Folk har ikke arbeid lenger, handelen har stoppet opp. Vår regjering gjør

Denne kvinnen hører til aetastammen, som bodde i huler i Mount Pinatubo-fjellet. Kvinner mistet alt hun eide under Mount Pinatubos utbrudd. Begge barns møter ved hvert sitt bryst, stort annet har hun ikke å gi dem. (AP-foto)

sitt beste for å dele ut mat og busvære til folk. Men den er bankerott, sier hun.

Det koster 170.000 amerikanske dollar dagen å brennfø evakueringsleirene. Man regner med at det vil koste 878 millioner dollar å få rehabilitert hele området. President Corazon Aquino er fullstendig avhengig

av utenlandsk hjelp.

Men det er grenser for hvor mye og hvor lenge hun kan få det. Den nylig hjemvendte eks-presidentfruen Imelda Marcos har uttalt at hun ønsker å hjelpe den kriserammede befolkningen. Det skal hun visstnok gjøre ved å auksjonere bort noen av sine over 1.200 par sko...